Gintautas Zabiela,
Vytas Tomašauskas

Juknonių neįtvirtinta gyvenvietė

2020 m. rudenį vykdant LLDJ statybos darbus ir jo trasoje nuimant paviršinį humusingą sluoksnį Juknonių kaimo (Kaišiadorių r., Žiežmarių apylinkės sen.) žemėse, buvusio ežero ŠV kranto aukštesnėje terasoje, maždaug 200 m į PV nuo Kertaus upelio aptikta Juknonių neįtvirtinta senovės gyvenvietė. Į dujotiekio trasą pateko jos Š pakraštys – 19x5 m dydžio plotas (1 pav.). Joje atsidengęs pilkos spalvos kultūrinis sluoksnis ištirtas 2020 m. spalį. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis yra dirbamame lauke, po 35–40 cm storio armeniu. Jo paplitimo plotas neaiškus, sprendžiant pagal tyrinėtą jo dalį, jis užima apie 20 m skersmens plotą.

Detaliųjų tyrimų metu Juknonių neįtvirtintoje gyvenvietėje ištirtas bendras 63,5 m^2 plotas – 5 perkasos. Tirtame plote fiksuoti du

1 pav. Dujotiekio trasoje atkastas gyvenvietės kultūrinis sluoksnis iš viršaus. G. Zabielos nuotr.

Fig. 1. An aerial view of the archaeological layer of the settlement, which is on the route of the gas pipeline.

2 pav. Kultūrinis sluoksnis perkasos 3 P sienelėje. V. Tomašausko nuotr.

Fig. 2. Archaeological layer in the S section of trench 3.

kultūrinio sluoksnio horizontai – viršutinis ir apatinis (2 pav.). Viršutinio kultūrinio sluoksnio horizontą sudarė 15–20 cm pilkos tamsesnės žemės sluoksnis. Jame surinkti pagrindiniai radiniai. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas – iki 40 cm storio pilka šviesesnė žemė, buvo po viršutiniuoju sluoksniu. Šiame sluoksnyje radinių mažiau.

Sluoksnis gana vienalytis, be struktūrų. Įžemyje fiksuotos tik 3 ovalios iki 1,4x0,6 m dydžio duobės, įgilintos 5–18 cm, bei dvi 10 cm skersmens seklios (12 cm gylio) stulpavietės.

VU ištyrus gruntą iš dviejų tokių struktūrų, aptikta 21 baltosios balandos, 11 plačiosios balandūnės sėklų, 3 paprastieji miežiai, 2 dvigrūdžiai kviečiai, 2 bastutiniai, 1 vijoklinis pelėvikšris, 1 vikis ir 1 lipikas (tyrė G. Keen).

Detaliųjų tyrimų metu registruota 510 radinių, iš kurių 472 lipdytos keramikos šukės brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi bei 38 titnago fragmentai. Dauguma šukių (iš viso 383, 1,34 kg) ir pusė titnaginio inventoriaus (nuoskalos) smulkios, surastos tik sijojant gruntą. Inventorintos 89 lipdytos keramikos šukės (1,089 kg) ir 18 titnaginių dirbinių. Titnaginio inventoriaus didžiąją dalį sudaro nuoskalos (12 vienetų), dar rastos 3 skeltės, 3 skaldytiniai ir žaliavos skeveldra (3 pav.). Iš keramikos vyrauja puodų sienelių šukės lygiu paviršiumi (4 pav.). Brūkšniuotoji keramika sudaro 36 % (32 šukės). Brūkšniavimas neryškus, dauguma šukių nuo 5 iki 10 mm storio. Tarp jų yra 9 pakraštėliai nuo nežymiai profiliuotų puodų brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi 10–30 cm skersmens angomis. Iš jų tik vienas puoštas įspaudais, padarytais 3,5 cm žemiau puodo angos. Radiniai perduoti saugoti į LNM.

Gyvenvietės chronologiją šiek tiek patikslina ^{14}C datos. Pagal jas viršutinis kultūrinis sluoksnis datuotas 401–352 m. pr. Kr. (2284±26 BP) (FTMC–JK20–2), apatinis įžemio lygyje –

0 3 cm

3 pav. Titnaginiai dirbiniai V. Tomašausko nuotr.

Fig. 3. Flint artefacts.

0 5 cm

4 pav. Lipdytos keramikos šukės. V. Tomašausko nuotr.

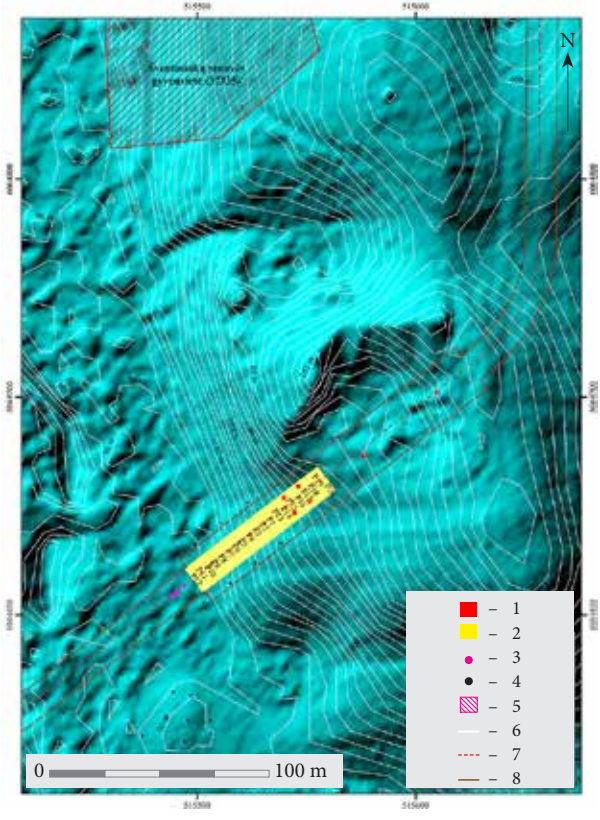
Fig. 4. Hand-built pottery sherds.

1016–896 m. pr. Kr. (2801±26 BP) (FTMC–JK20–3). Tokiu būdu Juknonių neįtvirtintą senovės gyvenvietę galima datuoti 900 m. pr. Kr. – 300 m. pr. Kr. ir priskirti vėlyvajam bronzos laikotarpiui ir ankstyvojo geležies amžiaus pradžiai. Jos medžiaga leidžia geriau suvokti iki šiol menkai pažįstamų I tūkst. pr. Kr. neįtvirtintų gyvenviečių materialinę kultūrą, kuri buvusi gana skurdi.

The Juknonys unfortified settlement

An unfortified settlement located within the boundaries of the Juknonys village (in the

Kaišiadorys district in Eastern Lithuania) was investigated during the GIPL project in 2020. The excavation of a 63.5 m² area revealed two layers of occupation, up to 70 cm thick (Fig. 1, 2). The layer contained 510 finds, consisting of smooth hand-built and brushed pottery sherds and flint artefacts – mainly flakes (Fig. 3, 4). According to the finds and two 14C dates, the unfortified area of the Juknonys settlement dates to 900–300 BC, and can be ascribed to the little-known Late Bronze Age and the beginning of the Early Iron Age period.

1 pav. Tyrimų vietos situacijos planas: 1 – 2020 m. šurfai; 2 – 2020 m. perkasos; 3 – 2020 m. gręžiniai; 4 – 2015 m. D. Kontrimo šurfai; 5 – NKVR teritorijos riba; 6 – izohipsės (kas 0,5 m); 7 – dujotiekio trasos ašis; 8 – dujotiekio apsaugos zonos riba. M. Pilkausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated location: 1 – 2020 test pits; 2 – 2020 trenches; 3 – 2020 boreholes; 4 – D. Kontrimas' 2015 test pits; 5 – boundaries of the NKVR territory; 6 – contour lines (every 0.5 m); 7 – the gas main trench axis; 8 – the boundaries of the gas main protection zone.

Agnė Žilinskaitė, Džiugas Brazaitis,
Mindaugas Pilkauskas,
Tauras Poška

Šventininkų akmens amžiaus gyvenvietė

2020 m. įgyvendinant LLDJ projektą Šventininkų kaime (Kaišiadorių r., Kruonio sen.), dešiniajame Lapainios upelio krante esančioje senovės gyvenvietėje atlikti žvalgomieji ir detalieji tyrimai. Senovės gyvenvietė šioje vietoje lokalizuota 2014 m., atliekant žvalgomuosius tyrimus projektuojamoje dujotiekio trasoje (M. Bertašius) (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 509–513). Nuo registruotos Šventininkų senovės gyvenvietės (UK 37335) ji nutolusi 240 m į P. 2015 m. šioje vietoje atlikti papildomi žvalgomieji tyrimai, kurių metu iškastuose šurfuose buvo užfiksuotas kultūrinis sluoksnis su radiniais, datuojamais paleolito–bronzos amžiaus laikotarpiais (D. Kontrimas) (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 42–44). 2020 m., prieš pradedant dujotiekio statybos darbus, ištirtas 1080 m² plotas: žvalgomųjų tyrimų plotas – 6 m² (6 šurfai), detaliųjų tyrimų – 1074 m² (1 pav.).

Tyrinėta gyvenvietė įsikūrusi moreninės kalvos šlaite, Kalvių ežero Š pakrantėje, kurio V dalis dabar jau uždurpėjusi, per ją teka Lapainios upelis (2 pav.). Kalvos paviršiaus geologinė